

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ТУТАН-БАРАНОВСЬКОГО

НАУКОВА БІБЛОТЕКА

ІННОВАЦІЇ І МЕНЕДЖМЕНТ ЯКОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Донецьк 2009

ББК 78

I 66

УДК 027.7(063)

Колектив авторів – учасників V науково-практичної конференції “Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів”

I 66 Інновації і менеджмент якості в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів : матеріали V наук.-практ. конф. / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, Наук. б-ка ; редкол.: Садеков А. А. [та ін.] – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2009. – 206 с.

До збірника увійшли доповіді фахівців бібліотек вищих навчальних закладів України та Росії, працівників та наукових співробітників ВНЗ, фахівців з питань інформаційних технологій та систем, в яких розглядаються питання інформаційного забезпечення навчального, наукового та виховного процесів у ВНЗ; впровадження менеджменту якості в бібліотечній діяльності, застосування інноваційних технологій в обслуговуванні користувачів та створення електронних бібліотек.

ББК 78

Редакційна колегія: Садеков А.А., д.е.н., проф., академік, ДонНУЕТ
Омелянович Л.О., д.е.н., проф., академік, ДонНУЕТ
Дрожжина С.В., к.філос.н., доцент, ДонНУЕТ
Ткаченко Т.П., директор наукової бібліотеки ДонНУЕТ
Скрипай Н.П., вчений секретар наукової бібліотеки ДонНУЕТ
Пасинкова Г.І., зав. відділом наукової бібліотеки ДонНУЕТ

Адреса редакції:

83050, м. Донецьк, вул. Щорса, 31

©Колектив авторів, 2009

©Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2009

6. Лебедюк, О. Бібліотека ВНЗ як центр довідково-інформаційного обслуговування студентів [Текст] / Олена Лебедюк // Вісник Книжкової палати. – 2008. – № 11. – С. 15-17., с. 16
7. Солов'яненко, Д. Бібліотека 2.0 – концепція бібліотеки другого покоління [Текст] / Денис Солов'яненко. – Бібл. Вісник. – 2007. № 5. – С. 10-20.
8. Agyei, V. From libraries to e-learning centres: a South African library experience [Virtual Resource] / Vivian Agyei // World Librarian and Information Congress: 73rd IFLA General Conference and Council, 19-23 August 2007. – 7 p. – Access Mode: <http://www.archive.ifla.org/IV/ifla73/papers/111-Agyei-en.pdf>
9. Fichter, D. Library 2.0 [Virtual Resource] / Darlene Fichter. – Access Mode: <http://www.flickr.com/photos/fichter/114899622/>
10. Herron, D. Pedagogical development at Karolinska Institute University Library (KIB) – a management perspective [Virtual Resource] / David Herron. – 8 p. – Access Mode: http://vefir.unak.is/ckiii/dh_kib_paper-iceland2003.pdf
11. Mihalić, M. A Model of the University of Zagreb library system [Virtual Resource] / urednica i koordinatorica projekta Marina Mihalić ; suradnici na projektu Sonja Avalon ... [et al.]. – 15 p. – Access Mode: <http://www.nsk.hr/UserFiles/File/dokumenti/tempus/knjiga%20modeli.pdf>
12. Pienaar, H. Development of a Library 2.0 service model for an African library [Virtual Resource] / Heila Pienaar, Ina Smith // World Librarian and Information Congress: 73rd IFLA General Conference and Council, 19-23 August 2007. – 7 p. – Access Mode: http://www.archive.ifla.org/IV/ifla73/papers/146-Pienaar_Smith-en.pdf
13. University of Minnesota Profile (ARL) [Virtual Resource]. – 6 p. – Access Mode: <http://www.directors.arl.org/files/uminnnesota.pdf>

УДК316.74:021

Колюпанова А.А., науковий співробітник,
 бібліотека Донецького національного
 технічного університету
 (м. Донецьк)

ПСИХОСОЦІАЛЬНІ УМОВИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ БІБЛІОТЕКИ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ІНСТИТУЦІЇ

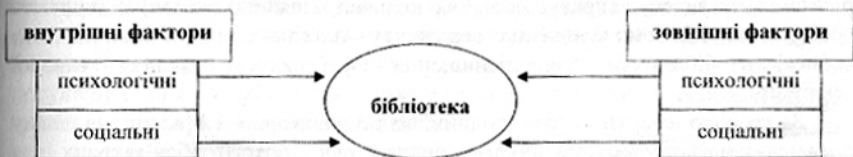
В статті проведено паралель між особистістю людини та бібліотеки з точки зору фундаментальних психологічних теорій; розглянуто основні фактори, які необхідно враховувати у процесі реорганізації бібліотеки як соціальної інституції; запропоновано шляхи подолання кризових ситуацій на шляху реорганізації бібліотеки.

Ключові слова: особистість, бібліотека, соціальна інституція, самоактуалізація, реорганізація, психосоціальні чинники.

Світова культурна та психосоціальна динаміка розвитку що з кожним десятиріччям набирає обертів, диктує свої умови всім соціальним інституціям, установам, колективам та кожній окремій особистості. Як неможливо бути актуальним письменником для сучасників якщо пишеш за однією застарілою схемою, використовувеш складні невиправдані звороти, нецікаві приклади, так неможливо бути цікавим закладом освіти та культури із застарілими традиціями та технологіями. Розуміння багатьох природних та психосоціальних законів згідно яких відбуваються зміни у суспільстві та кожній конкретній особистості, вміння передбачити потреби майбутнього та реорганізувати культурно-освітній заклад відповідно до цих потреб ось ті основні задачі що постають перед сучасною бібліотекою як соціальною інституцією згідно Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" (від 27.01.1995р.). Для якісного виконання цих задач бібліотека повинна бути єдиним організмом готовим до реалізації зовнішньої політики та перспективних планів, адже за словами І.І.Мечнікова - здоров'я людини виміряне довжиною його планів.

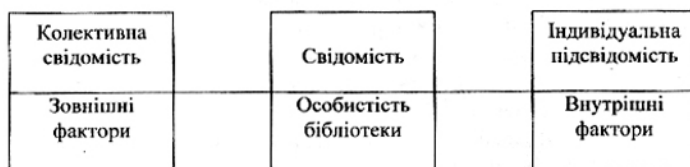
Будь яка соціальна інституція і бібліотека в тому числі є носієм унікального складу якостей, притаманних кожному її складовому елементу. Так на формування особистості бібліотеки впливають два види факторів (мал.1) – психологічні (характер, тип НС, розумові особливості, здібності) та соціальні (релігійні, політичні погляди, уподобання, ментальність), вони можуть бути внутрішніми (відображення особистостей колективу бібліотеки) та зовнішніми (проекція якостей особистості читача та суспільства в цілому).

Мал.1. Фактори, що впливають на формування особистості бібліотеки

Ці фактори акумулює в собі особистість, постійно знаходячись у стані формації, обираючи ті тенденції та якості які є найбільш спроможними та актуальними не тільки на даному етапі розвитку але й у найближчій перспективі. Тут є доречним порівняння особистості бібліотеки зі структурою особистості запропонованою К.Юнгом (мал.2), в якій свідомість (особистість

бібліотеки) постійно балансує між потребами колективної свідомості (зовнішні фактори) та індивідуальної підсвідомості (внутрішні фактори), обираючи серед різноманіття мотивів та потреб найактуальніші для свого творчого розвитку та самоактуалізації.

Мал. 2. Взаємозв'язок структур особистості

Тож можемо стверджувати, що колектив співробітників, керівництво, фізичне середовище у якому вона розташована, представляють собою психосоціальну проекцію людської особистості – особистість бібліотеки.

Зміни у внутрішньому психосоціальному середовищі бібліотеки як і в кожній особистості, що його складає відбуваються під впливом зовнішніх психосоціальних факторів: світові тенденції, погляди, політична та економічна ситуація, зміни у психології поколінь.

Реорганізація такої соціальної інституції як бібліотека потребує суттєвої підготовки. Тож подивимось за яких умов зміни у структурі бібліотеки будуть мати позитивні наслідки та пройнуть без суттєвих втрат з боку як колективу співробітників так і читацької аудиторії.

Візьмемо за основу одиниці «реорганізація структури бібліотеки» такий психологічний термін як «самоактуалізація особистості», адже самоактуалізація за А.Маслоу це – розкриття власних здібностей для їх подальшої реалізації. Наведемо декілька особливостей притаманних особистості в процесі самоактуалізації: повне прийняття реальності та комфортне відношення до неї; прийняття інших та самого себе; професійна захопленість улюбленою справою, орієнтація на задачу, справу; постійна новизна, свіжість оцінок, відкритість досвіду тощо. Можемо впевнено стверджувати, що саме ці якості повинна мати особистість бібліотеки для підвищення ефективності процесу власної реформації.

За теорією ієрархії потреб людини, запропонованою А.Маслоу, на шляху до самоактуалізації людина виявляє певний ряд потреб обов'язкових для задоволення. Тільки за умови задоволення всього спектру потреб особистість матиме змогу та бажання до самоактуалізації. Розглянемо детальніше цю ієрархію у перекладі на особистість бібліотеки. Первинними вважаються фізіологічні потреби особистості, вони є найнижчими, але без їх задоволення особистість не переходить до іншого рівня, за таким же принципом розташовані інші потреби представлені у таблиці 1.

Таблиця 1. Проекція потреб особистості людини (за теорією А.Маслоу) на особистість бібліотеки

Ієрархія потреб особистості за теорією А.Маслоу	Потреби, що постають перед особистістю бібліотеки
Фізіологічні потреби	Комфортна будівля, зручне розташування у площині міста, якісне освітлення та опалення, обладнаність робочих місць співробітників та читачів, сучасні автоматизовані системи обслуговування, наявність місць для відпочинку
Потреби у захисті та стабільності	Захищеність від стихійних лих, впевненість у економічній стабільності установи, надійна охоронна система, гарантія психічного та фізичного здоров'я співробітників та читачів
Соціальні потреби	Комфортний психологічний клімат колективу, гарантія гідного відношення у системі «бібліотекар - читач», стабільність та принциповість керівництва, наявність соціальних програм
Розуміння власної гідності	Впевнене положення бібліотеки у системі вузу, високий рейтинг серед бібліотек міста та країни, загальний імідж бібліотеки, престижність читання серед сучасників
Самоактуалізація	Готовність до змін згідно потребам суспільства, спроможність бібліотеки задовольняти різноманітні запити сучасного читача, відмова від образу «сховища інформації»

З таблиці бачимо, що лише за умови задоволення попередніх чотирьох потреб особистості бібліотеки можливе якісне проведення її реорганізації. Але сама реорганізація починається вже на шляху задоволення цих потреб.

На кожному з етапів, які проходить особистість бібліотеки в процесі задоволення власних потреб можливе виникнення кризових ситуацій через порушення зв'язку між будь яким з компонентів даної особистості. Для подолання цих кризових ситуацій слід:

- проаналізувати до якої групи потреб відноситься дана кризова ситуація (потреби першого та другого порядку вирішуються виключно адміністративними рішеннями);
- якщо ситуація відноситься до соціальних потреб слід залучити до роботи з колективом професійних психологів та соціальних робітників, активно приймати участь у соціальних програмах міста та вузу;
- ситуації четвертого порядку вирішуються за допомогою PR-менеджерів, активної участі у житті міста та вузу, залучення до співпраці місцевих ЗМІ;

- готовність до самоактуалізації це найважчий етап який стане своєрідним відображенням продуктивного подолання всіх попередніх етапів.

На даному етапі в бібліотеці ДонНТУ розпочато наукову роботу, в якій ми плануємо реалізувати всі запропоновані ствердження та принципи та розробити програму реорганізації НТБ ДонНТУ у сучасний науково-інформаційний центр.

Література

1. Библиотечноеведение: общий курс / Под ред. К.И. Абрамова, Н.С. Карташова. - М.: Книжная палата, 1988. - С. 56 — 59.
2. Маслоу А. Самоактуализация // Психология личности. Тексты. - М.: МГУ, 1982. - С.132 — 155.
3. Мечников И.И. Избранные произведения. - М.: Гос. учеб.-пед. изд-во РСФСР, 1956. - С. 43.
4. О. психологии бессознательного. // Юнг К.-Г. Психология бессознательного. - М.: Канон, 1994. - С. 210 — 223.

УДК 021.1:17.022.1

Кравчук М.Ф., зав. відділу

Наукова бібліотека Донецького національного університету економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського (ДонНУЕТ) (м. Донецьк)

ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ БІБЛІОТЕКИ: СУЧАСНИЙ ПІДХОД

Сучасне стрімке збільшення об'ємів інформаційних ресурсів суспільства викликає розуміння про необхідність постійної освіти та підвищення професійної майстерності фахівців різних категорій.

Бібліотекарі вищих навчальних закладів, як і бібліотекарі взагалі – по суті своєї професійної діяльності повинні забезпечувати той рівень інформаційно-бібліотечних послуг, який відповідає завданням підготовки спеціалістів, а також сприяти розвитку наукового та інтелектуального потенціалу суспільства.

Використання нових інформаційних технологій, співробітництво з іншими бібліотеками та різними інформаційними структурами, високий рівень обслуговування користувачів – це вимоги, виконання яких складає імідж сучасної бібліотеки.

Іноді вважають, що про імідж бібліотеки не потрібно хвилюватись, що він створюється сам по собі і його значення важко виміряти, а тим більше відобразити у цифрах. Та це зовсім не так. Імідж бібліотеки такий же важливий,

ЗМІСТ

Шубін О.О. Вступ.....	3
Шубін О.О. Адаптація університетської освіти до Болонського процесу.....	5
Рассулова Н.В. Самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу.....	9
Ткаченко Т. П. Реализация принципов системы управления качеством в научной библиотеке ДонНУЭТ.....	13
Ткаченко Т. П. Формування науково-дослідницької компетентності бібліотечних працівників.....	17
Бслоус І.О. Бібліографічні видання бібліотеки Львівської політехніки у розкритті історії університету та його наукових шкіл.....	20
Бидоленко Л.А. Информатизация образовательного процесса в высшей школе: проблемы и пути решения.....	24
Білоус В.С. Інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу та науково-дослідної роботи бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.....	29
Бондар О.С., Прилепська Ю.О. Формування інформаційної культури студентів: з досвіду Наукової бібліотеки Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.....	34
Быкова Е. В., Ковалева З. Ф. Проблемы обеспечения качества библиотечно-библиографических услуг.....	39

Гололобова С.В., Мансурова С. Е. Мониторинг профессиональных компетенций персонала в Научной библиотеке Омского государственного технического университета.....	43
Гололобова С.В., Мансурова С. Е. Применение в практике работы библиотеки инженерных методов совершенствования СМК и процессов.....	50
Гросова В.В. Ступінь задоволеності користувачів сектору нормативних документів інформаційними ресурсами: підсумки анкетування.....	59
Гулько Н.І. Управління та забезпечення якості бібліотечно-бібліографічних послуг.....	62
Забелина Е.А. Проблемы дифференцированного учета электронных документов.....	67
Ковтун А. И. Современные компьютерные технологии в обслуживании пользователей (из опыта работы научной библиотеки ЛНУ имени Тараса Шевченко).....	71
Колесникова Т.О. Сучасні моделі бібліотек вчз.....	76
Колюпанова А.А. Психосоціальні умови реорганізації бібліотеки як соціальної інституції.....	82
Кравчук М.Ф. Засади формування іміджу бібліотеки: сучасний підход.....	86
Крайнюк О.М. Оцінка користувачами інформаційно-бібліотечних послуг читального залу електронних документів.....	89

Кунаєць Н.Е. Консолідація інформації та інформаційна діяльність бібліотек.....	93
Лебедюк О.О. Система інформатизації бібліотеки ВНЗ та її застосування в науково-дослідній роботі студентів.....	102
Микольченко В.С. Болонський процес як фактор забезпечення якості освіти.....	106
Монтаг П. Видавництво «Центр навчальної літератури» - у ногу з прогресом!.....	108
Нестеренко Т.С. Діагностика рівня сформованості інформаційної культури студентів.....	109
Нутраченко Е.П., Ржевцева Н.Л. Открытые архивы информации как альтернатива печатных научных изданий.....	112
Овенко Л.Ф. Використання літератури з економічних наук і спеціальних економік у відділі наукової організації та зберігання фондів.....	118
Одокиєнко Е. Новые возможности библиотечной системы UNILIB.....	120
Орлова Н.А. Иновации в системе обслуживания пользователей библиотеки ДонНУЭТ: этапы внедрения.....	123
Ржевцева Н.Л. Библиометрический анализ публикаций международной конференции КрыМиКо (1991-2008 гг.) на примере Беларуси.....	127

Рудзкий Л.З. Программно-аппаратный комплекс для сканирования каталожных карточек, распознавания текста и контекстного поиска, в среде системы ИРБИС.....	135
Рыгаловская Т.И., Фетисова Л.А. Украинские традиции в культурно- просветительской деятельности библиотеки ДИТБ.....	137
Садчикова А.Е., Пригода Н.С. Информационная компетентность или информационная культура.....	143
Салатинська М.В. Вплив інформаційних технологій на діяльність бібліотеки.....	148
Самотий Р.С. Інтеграція бібліотеки і вищого навчального закладу – досвід Польщі (за матеріалами науково- практичних конференцій).....	150
Филиппова Г.И., Пригода Н.С. Азбучные истины информационной культуры в вузовском формате.....	155
Хрнова В.О. Виявлення інформаційних потреб користувачів і рівень їх задоволення якістю каталогів.....	162
Ченикалова Н.А, Ильичева З.П. От компьютерной грамотности – к информационной культуре.....	164
Червыщенко М. М., Кириченко О. В. Влияние корпоративной деятельности на качество библиографической работы.....	171
Черпкова Н.О. Визначення рівня задоволеності користувачів якістю діяльності читального залу.....	176
Шевченко В.М. Основні аспекти інноваційного менеджменту вузівських бібліотек.....	178

Шкурко О.П.

Досвід впровадження системи менеджменту якості в роботу науково-технічної бібліотеки національного авіаційного університету.....182

Щербіна К.І.

Аналіз керівного складу вузівських бібліотек методичного об'єднання Луганської області.....185

Юршевська Т.М.

Анкетування – основний метод одержання первинної інформації в бібліотечних дослідженнях.....190

Ядрога Г.В.

Створення нової форми бібліографічного покажчика як приклад для модернізації й оцінки навчального процесу підготовки фахівців-бібліотекарів.....195